

Катерина Яриновська,
викладач кафедри слов'янських і германських мов
Житомирського державного університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0003-1922-7494
kyarik555@gmail.com
Олексій Башманівський,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри слов'янських і германських мов
Житомирського державного університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0002-2137-0305
olex_bash@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ІНСТРУМЕНТИ, МЕТОДИ Й ПРИЙОМИ

У статті розглядається проблема формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти при вивченні іноземних мов у закладах вищої освіти. Авторами визначено, що серед основних завдань, котрі ставить перед нами педагогічна наука в царині формування комунікативних компетентностей розвиток у здобувачів чотирьох основних видів комунікації: читання, аудіювання, говоріння та письмо. Здобувач має вільно володіти мовою (іноземною) для того, щоб вміти ефективно, грамотно й доступно висловити свою думку усно та письмово. Домінантною проблемою, яка стала об'єктом дослідження є підбір методів, інструментів (застосунків) для реалізації мети, поставленої в назві наукової розвідки. Актуальність вивчення абсолютно зумовлена сучасними історико-суспільними подіями та вимогами роботодавців на ринку праці (зокрема і євроінтеграція, співпраця із представниками різних європейських і світових країн, визнання іноземних мов (англійської, польської зокрема) як мов міжнародного рівня спілкування. Оскільки формування комунікативної компетентності вважається в педагогіці одним із доміантних завдань сучасної освіти, то, відповідно, досить логічно спрямовувати вивчення іноземних мов саме на оволодіння мовленнєвими навичками. Стаття репрезентує основні теоретико-методичні аспекти процесу формування означеної компетентності під час вивчення англійської та польської мов. Авторами представлено аналіз застосунків, котрі можуть допомогти грамотно організувати освітній процес, проаналізовано найбільш популярні платформи для вивчення іноземних мов, англійської та польської (Moodle, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, Cisco WebEx, Padlet, Jamboard, Google Handouts, Trello, Flamingo Whiteboard, Linoit, Canva); акцентовано увагу на виборі методів і прийомів для формування комунікативної компетентності, а також запропоновано кілька кейс-завдань, які можна застосовувати на заняттях.

Ключові слова: комунікативна компетентність, вивчення іноземних мов, методи, прийоми, цифрові застосунки, інструменти навчання, кейс-завдання.

Olexiy Bashmanivskiy, Kateryna Yarynowska. Kształtowanie kompetencji komunikacyjnych studentów szkół wyższych w procesie nauki języków obcych: narzędzia, metody i techniki
Artykuł porusza problematykę kształtowania kompetencji komunikacyjnych studentów szkół

wyższych podczas nauki języków obcych w szkołach wyższych. Autorzy ustalili, że wśród głównych zadań, jakie stawia przed nami nauka pedagogiczna w zakresie kształtowania kompetencji komunikacyjnych, jest rozwój czterech głównych rodzajów komunikacji: czytania, słuchania, mówienia i pisanie. Wnioskodawca musi biegle posługiwać się językiem (obcym), aby móc skutecznie, kompetentnie i łatwo wyrazić swoją opinię ustnie i pisemnie. Dominującym problemem, który stał się przedmiotem badań, jest dobór metod, narzędzi (aplikacji) do realizacji celu postawionego w tytule artykułu naukowego. Aktualność opracowania jest bezwzględnie zdeterminowana współczesnymi wydarzeniami historycznymi i społecznymi oraz wymaganiami pracodawców na rynku pracy (w tym integracja europejska, współpraca z przedstawicielami różnych krajów Europy i świata, uznawanie języków obcych (zwłaszcza angielskiego, polskiego) jako języki o międzynarodowym poziomie komunikacji. Ponieważ kształtowanie kompetencji komunikacyjnych jest uważane za jedno z dominujących zadań współczesnej edukacji pedagogicznej, logiczne jest ukierunkowanie nauki języków obcych właśnie na opanowanie umiejętności mówienia. Artykuł przedstawia główne aspekty teoretyczne i metodologiczne procesu kształtowania się określonych kompetencji podczas nauki języka angielskiego i polskiego. Autorzy przedstawiają analizę aplikacji, które mogą pomóc w prawidłowej organizacji procesu edukacyjnego, analizie poddano najpopularniejsze platformy do nauki języków obcych, angielskiego, polskiego (Moodle, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, CiscoWeb EX, Padlet, Jamboard, Google Handouts, Trello, Flīng Whiteboard, Linoit, Canva); zaproponowano zwrócenie uwagi na dobór metod i technik kształtowania kompetencji komunikacyjnych, a także kilka przypadków-zadań, które można wykorzystać na zajęciach.

Słowa kluczowe: kompetencja komunikacyjna, nauka języków obcych, metody, techniki, aplikacje cyfrowe, narzędzia edukacyjne, zadania kazuistyczne.

Olexiy Bashmanivskyy, Kateryna Yarynovska. Formation of communicative competence of higher education students in the process of learning foreign languages: tools, methods and techniques

The article deals with the problem of formation of communicative competence of higher education students when studying foreign languages in higher education institutions. The authors determined that among the main tasks that pedagogical science sets before us in the field of formation of communicative competences is the development of four main types of communication: reading, listening, speaking and writing. The applicant must be fluent in a (foreign) language in order to be able to effectively, competently and easily express his opinion orally and in writing. The dominant problem that became the object of research is the selection of methods, tools (applications) for the realization of the goal set in the name of scientific article. The relevance of the study is absolutely determined by modern historical and social events and the demands of employers on the labor market (including European integration, cooperation with representatives of various European and world countries, recognition of foreign languages (English, Polish in particular) as languages of international communication level. Since the formation of communicative competence is considered one of the dominant tasks of modern education in pedagogy, it is logical to direct the study of foreign languages precisely to mastering speaking skills. The article represents the main theoretical and methodological aspects of the process of formation of defined competence during the study of English and Polish languages. The authors presents an analysis applications that can help organize the educational process correctly, the most popular platforms for learning foreign languages (English and Polish) are analyzed (Moodle, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, CiscoWeb EX, Padlet, Jamboard, Google Handouts, Trello, Flīng Whiteboard, Linoit, Canva); attention to the choice of methods and techniques for the formation of communicative competence, as well as several case-tasks that can be used in classes are proposed.

Key words: communicative competence, foreign language learning, methods, techniques, digital applications, learning tools, case tasks.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Для забезпечення з професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема у ЗВО важливу роль відіграє формування комунікативної компетентності, оскільки основне завдання сучасного спеціаліста, незалежно від галузі його роботи – уміти налагоджувати процес комунікації. За сучасних умов (дистанційне навчання у зв'язку із епідеміологічною ситуацією та повномаштабною війною на території України) проблема формування комунікативних навичок здобувачів вищої освіти постає особливо жорстко та потребує детального розгляду.

У сучасній педагогіці вищої школи формування комунікативної компетентності є однією із найбільш важливих складових якісної фахової підготовки будь-якого рівня вищої освіти, тому потребує вивчення інноваційних підходів, оновлення змісту освітнього процесу та упровадження ефективних навчальних технік й прийомів для реалізації цієї мети.

Актуальність проблеми зумовлена також і тим, що в сучасному інформаційному просторі суттєво видозмінюються вимоги до випускників закладів вищої освіти. Оскільки роботодавці очікують від потенційних працівників не лише ґрунтовних знань і професійних умінь, а й так званих «soft skills», серед яких комунікативні компетентності посідають панівні позиції, стаючи все більш необхідними й популярними на ринку праці. Результати наукових розвідок учених Стенфордського дослідного інституту й Гарвардського університету дозволяють робити висновки про те, що «soft skills» становлять 85 % успіху людини як професіонала, і тільки 15 % – «hard skills».

На межі XX і XXI століть відбувся прорив у дослідженнях, проведених у рамках найважливіших міжнародних інституцій, які звернулися до аналізу шкільних систем та їхньої ефективності. Організація економічного співробітництва та розвитку здійснила два циклічних дослідження: PISA – Програма міжнародного оцінювання учнів (PISA), що проводиться кожні три роки з 2000 року, і TALIS – Міжнародне дослідження викладання і навчання (TALIS), що проводиться кожні п'ять років з 2008 року, а Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури та її Міжнародна асоціація з оцінювання навчальних досягнень розробили PIRLS – Міжнародне дослідження читацької грамотності (PIRLS), що проводиться кожні п'ять років, починаючи з 2001 року. Усі організації зосередилися на розробці стратегій для підтримки викладання та навчання. Рада Європи розробила та розширила Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти – викладання, вивчення та оцінювання (Council of Europe, 2018), що вплинуло на розробку нових підходів у викладанні та навчанні. Зокрема, сьогодні в Польщі формування комунікативної компетентності в студентів вищих навчальних закладів передбачає поєднання формальних мовних курсів, інтерактивних методів навчання, практичного досвіду та комфортного середовища, яке сприяє розвитку ефективних комунікативних навичок. Ці зусилля спрямовані на те, щоб забезпечити студентів необхідними мовними й комунікативними навичками для їхньої майбутньої академічної, особистої та професійної діяльності.

Варто також зазначити, що окреслена вища проблема має чіткий взаємозв'язок із низкою інших педагогічних аспектів, зокрема те, що формування комунікативних компетентностей впливає на формування інших професійних умінь, навичок і компетентностей.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Комунікативну компетентність як домінуючу для самореалізації професіонала в будь-якій галузі представили в наукових розвідках такі вчені: Е. Зеєр, І. Зимня, Н. Кузьміна, Л. Мітіна, Л. Петровська, Ю. Вторникова, О. Жукова, Ю. Жуков, Д. Ізаренкова, О. Кучерук, О. Касаткіна, І. Козубовська, Н. Опанасенко, Г. Рурік, О. Смірнова, Н. Стеценко, Ю. Федоренко, О. Хуторський, І. Чеботарьова та ін. Механізми та особливості формування комунікативної компетентності вивчали Г. Андрєєва, О. Бодалєв, Л. Петровська, Б. Ломов, О. Кузьміна та ін. З погляду педагогіки проблему формування комунікативної компетентності окреслили в працях: О. Беляєв, Л. Виготський, Н. Волкова, Є. Голобородько, О. Поментун, М. Жинкін,

Д. Ізаренков, Т. Ладиженська, Л. Мацько, Н. Пашківська, М. Пентилюк, О. Караман, О. Горошкіна, С. Омельчук, І. Хом'як та інші відомі науковці.

Проблема комунікативної підготовки здобувачів ЗВО в процесі навчання є предметом уваги українських науковців: Н. Бабич, А. Богуща, Г. Білавич, Т. Василькової, С. Єрмоленка, С. Козака, С. Макаренка, Г. Онуфрієнко, О. Трифонової.

Проблема комунікативної підготовки здобувачів ЗВО в процесі навчання є предметом уваги українських (Н. Бабич, А. Богуща, Г. Білавич, Т. Василькова, С. Єрмоленко, С. Козак, С. Макаренко, Г. Онуфрієнко, О. Трифонова) і польських (Я. Арабські, Е. Ванек-Клімчак, М. Даковська, А. Душак, Х. Коморовська, А. Уberman та інші) науковців.

Зважаючи «комунікативна компетентність» можна розглядати під різними поглядами, проте спільною думкою все ж є те, що «комунікативна компетентність – це складна інтегральна на численні дослідження з обраної царини науковці сходяться на тому, що поняття категорія, яка синтезує загальну культуру спілкування особистості як майбутнього фахівця та специфічні прояви комунікативної компетентності в професійній діяльності, рівень сформованості міжособистісного досвіду спілкування з людьми, що оточують, тощо» [2].

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. У зв'язку із соціально-історичними подіями останніх років дистанційна форма здобуття освіти ефективно впроваджується в навчальний процес будь-якого рівня вищої освіти. У такому контексті досить доцільно буде проаналізувати специфіку формування комунікативної компетентності в студентів закладів вищої освіти, зокрема при вивченні іноземних мов. На основі досліджень та проведеного аналізу можемо стверджувати, що проблемі формування комунікативної компетентності у вивченні іноземних мов, зважаючи на соціально-історичний контекст останніх років, недостатня увага надається чинникам формування комунікативної компетентності, прагматичним підходам, організаційним формам і методам.

Формулювання мети та завдань. Домінантною метою цього дослідження є окреслення основних віх та особливостей процесу формування комунікативної компетентності в студентів закладів вищої освіти та вибору відповідних методик для вивчення англійської й польської мов, зважаючи на умови, у яких доводиться навчатись сучасним студентам. Поставлена мета передбачає реалізацію таких завдань:

- а) характеристика особливостей комунікативної компетентності;
- б) висвітлення специфіки формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти;
- в) систематизація та узагальнення вже відомих напрацювань, що стосуються підбору методів навчання для занять з іноземної мови (польської та англійської зокрема).

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Перед викладом основного матеріалу варто окреслити значення понять *компетенція* й *компетентність*. В основі наукового терміну *компетенція* є слово, що походить із латинської мови: *компетенція* (*competentia*, від «*competere*» – взаємне прагнення, відповідь). Академічний тлумачний словник подає визначення цього терміну як добру обізнаність у якійсь галузі чи проблемі [1].

А от наступне поняття дещо інше – під *компетентністю* розуміють складну інтегровану характеристику особистості, що має на увазі знання, вміння, навички, ставлення, які забезпечують ефективне проведення діяльності чи виконання певних функцій, що забезпечують розв'язання проблеми досягнення певних стандартів у галузі знань або виді діяльності.

Отже, можемо визначити, що комунікативна компетентність у загальному значенні – це здатність ефективно спілкуватися з іншими людьми, використовуючи мовні та немовні засоби. Це уміщує в собі знання мови, граматики, лексики, а також уміння вести діалог, слухати, розуміти інших людей, використовувати мовні засоби відповідно до ситуації та культурних норм. Комунікативна компетентність є важливою як у професійному, так і в особистому житті.

Фахова комунікативна компетентність – це здатність ефективно спілкуватися в

професійній сфері, використовуючи мовні та немовні засоби, які відповідають вимогам та нормам цієї галузі. До неї входять знання термінології, правил та стандартів, які характерні для певної професії, а також уміння ефективно взаємодіяти з колегами, клієнтами та іншими учасниками професійного середовища.

Підсумовуючи, комунікативною / мовленнєвою обізнаністю можемо назвати практичні навички володіння мовою в усіх її формах із дотриманням норм у таких галузях: орфоепія, наголос, уживання слів, володіння мовленнєвим етикетом тощо. Важливо зауважити, що комунікативною обізнаністю називають здатність до ефективного спілкування як запоруку для успішної професійної діяльності незалежно від галузі.

Комунікативна компетентність у психолінгвістиці – це:

- уміння комунікувати, переконувати слухача та за допомогою процесу спілкування спонукати до тих чи тих дій;
- отримувати інформацію про предмет спілкування або ж про реципієнта;
- оцінювати емоційний стан співрозмовника;
- здійснювати вплив на комунікантів на основі прагматичного використання культури мовлення [3, с. 8].

Відповідно до дослідження І. Хом'яка, комунікативна компетентність є комплексним поняттям, яке передбачає:

- орієнтацію в мовленнєвій ситуації (процесі комунікації);
- спроможність реалізувати активну взаємодію;
- уміння знаходити контакт із людьми, використовуючи вербальні та невербальні засоби [5].

Зважаючи на проаналізовані наукові студії, можемо стверджувати, що комунікативною компетентністю є комплексне поняття, яке вміщує набуті знання, уміння, навички, досвід, котрий «забезпечує здатність спілкування в системі мовленнєвої культури та соціальних норм» [4].

Під комунікативними розуміємо навички й уміння, які здобувачі можуть набути в процесі оволодіння мовознавчими дисциплінами, самостійного засвоєння теорії та реалізація теоретичного матеріалу на практиці; фаховий блок має міждисциплінарний характер й стосується формування визначених компетентностей, що можуть бути зреалізовані після проведення науково-дослідницьких видів діяльності, виробничих або навчальних практик, а також у процесі інтеграції мовознавчих дисциплін із дисциплінами соціально-гуманітарного спрямування. Саме тому варто приділити увагу розгляду шляхів й особливостей формування комунікативної компетентності під час вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти.

На сучасному етапі розвитку педагогіки основною технологією у вивченні іноземних мов, зокрема польської й англійської, є комунікативний підхід. Здобувач має орієнтуватися на чотири основних типи мовленнєвої діяльності: говоріння, письмо, читання, аудіювання. Як результат, здобувачі набувають комунікативної компетентності – здатності вільно володіти мовою незалежно від конкретних ситуацій та мають змогу комунікувати безпосередньо в процесі. Домінантною характеристикою такого підходу є використання під час вивчення мови, автентичних (польських або англомовних) текстів, а не їх українських перекладів задля формування правильної вимови, розуміння мови та комунікації загалом [9].

Найпершим чинником, який варто враховувати при організації навчального процесу, спрямованого на формування комунікативної компетентності є діджиталізація та інноваційність навчального процесу. Це цілком закономірно в країнах Європи й світу (США, Великобританія, Південна Корея, Естонія, Фінляндія, Болгарія, Ірландія, Німеччина тощо), оскільки виклики, які ставить перед нами сучасний роботодавець та історико-суспільний подієвий контекст змушують модернізувати освітню систему. Цей досвід дає сучасним викладачам та методистам чітке уявлення про специфіку побудови системи формування комунікативної компетентності шляхом урізноманітнення навчально-виховного процесу закладів вищої освіти. Забезпечення технічними ресурсами викладацького складу, працівників

та здобувачів дає змогу модернізації педагогічних технік і технологій, створення нових підходів, використання оновлених прийомів організації роботи здобувачів ЗВО, щоб забезпечити оволодіння фаховими компетентностями (зокрема й комунікативною) та отримувати необхідну інформацію [9; 11].

Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців при вивченні іноземних мов із використанням інформаційно-комунікаційних технологій забезпечується за допомогою різних сервісів. Під час роботи можна використовувати різні платформи й сервіси:

- Moodle – платформа для навчання, що надає викладачам, студентам дуже розгорнутий набір інструментів для навчання, зокрема й дистанційного. Moodle можна використовувати в освітньому процесі для формування різноманітних завдань, спрямованих на формування комунікативної компетентності;

- Microsoft Teams, Zoom, Google Handouts, Google Meet – використовуються переважно завжди під час дистанційного навчання, оскільки вони дозволяють організувати онлайн-зустрічі (із демонстрацією звуків, картинок й інших речей) та максимально наблизити навчальний процес до реального;

- Google Classroom – досить сучасний вебсервіс, який функціонує в межах застосунків Google для закладів освіти з метою спрощення розробки, поширення та класифікації завдань або в умовах дистанційного навчання або безпаперовим шляхом. На цій платформі можуть реалізовуватися завдання з нахилом на формування комунікативних компетентностей;

- Cisco WebEx – платформа, яка зазвичай використовується для дистанційного навчання закладів освіти будь-якого рівня та поєднує в собі функціональні особливості описаних вище платформ, оскільки дозволяють проводити онлайн-заняття з відео й аудіо високої якості, а також опитування, комфортне оцінювання й спільну роботу;

- онлайн дошки Padlet, Jamboard, Linoit – дозволяють розміщувати завдання різних видів і типів, а також прикріпляти свої матеріали, групувати їх і зручно розташовувати;

- Trello, Flinga Whiteboard – інструменти, що досить рідко використовується у ЗВО, проте досить ефективні. По-суті, є візуальним інструментом керування освітнім процесом, який дає змогу здобувачам формувати власні ідеї, планувати процес навчання та керувати ним спільно з викладачем;

- Canva – один із безкоштовних онлайн-інструментів графічного дизайну. Під час вивчення іноземних мов використовується як допоміжний інструмент для створення плакатів, дописів у соцмережах, різних презентацій, коміксів, відео, інфографік тощо [6].

Науковці та дослідники проблематики сучасної освіти визначають кілька професійних аспектів у сфері формування комунікативної компетентності в процесі мовної підготовки майбутніх спеціалістів, реалізація яких забезпечить формування їх професійного портфоліо. Серед таких завдань:

- здійснення ефективної переконливої мовленнєвої діяльності, впливу на спілкування, взаємин в соціумі, ситуацій у мікрогрупах та колективах, побудова стосунків на основі діалогу, вплив на формування адекватних та комфортних міжособистісних взаємин [10];

- володіння красномовністю, емпатійністю, делікатністю, гнучкістю й тактовністю під час комунікації, мовленнєвий етикет;

- уміння доводити думку, аргументувати та спростовувати її, переконувати реципієнта;

- вести комунікацію (бесіди, співбесіди, ділові бесіди, перемовини, суперечки, дискусії, диспути, полеміки тощо);

- спілкування по телефону відповідно до унормованих етичних, мовленнєвих, професійних характеристик;

- володіння техніками здійснення комунікації, вербальними й невербальними засобами, ораторськими і риторичними вміннями [2].

Забезпечення реалізації таких завдань можливе завдяки використанню різних методів і прийомів, а саме:

1) методи діагностики (виявлення рівня сформованості комунікативної компетентності

студентів): спостереження, бесіди, письмові й усні опитування, тестові завдання;

2) методи прогнозування (структуризація визначених проблем процесу навчання у формуванні комунікативної компетентності здобувачів, знаходження шляхів розв'язання проблем й доцільної послідовності рішень, систематизація інформації про якісні та кількісні особливості формування комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів, визначення очікуваних результатів навчально-виховного процесу): створення моделі діяльності, відбір новітніх форм та видів роботи [13; 14];

3) методи управління опором (для профілактики й запобігання опором новітнім формам здійснення навчального процесу у формуванні іншомовної комунікативної компетентності в студентів ЗВО). Такі методи представлені інтерактивним навчанням, консультаціями, інформаційним та технічним забезпеченням, педагогічного супроводу, інформаційно-методичними семінарами, семінарами-презентаціями, тренінгами;

4) методи організації інноваційного процесу (реорганізація освітнього процесу): створення, пошук, опанування, упровадження, апробація, поширення інноваційних методик у навчання, індивідуальні й групові завдання, створення професійно орієнтованих ситуацій практикування іншомовної комунікативної компетентності, творчі кейси, інтерактивна взаємодія (співпраця), інтеграційні технології;

5) методи стимуляції й корекції інноваційної діяльності (змагання, конкурс, моральне заохочення, визнання, преміювання, моделювання ситуацій успіху із використанням іноземної мови);

6) методи контролю і аналізу (перевірка процесів формування комунікативної компетентності в майбутніх спеціалістів під час занять з іноземної мови) – це збирання та облік аналітичних даних про рівень сформованості комунікативної компетентності в процесі вивчення іноземних мов, а також досить типові – систематизація, узагальнення, типізація, класифікація, порівняльний аналіз, групова / індивідуальна самооцінка [8].

Зважаючи на мету “формування комунікативних компетентностей” досить актуальним є застосування на заняттях з іноземної мови (за професійним спрямуванням або ж окремих розділів: синтаксису, орфографії, лексикології, фонетики тощо) інтерактивних технологій, зокрема кейс-методів. Такий метод набув популярності в українській педагогіці з 1992 року й став предметом зацікавлення таких науковців: А. Волкової, В. Лободи, В. Матірко, О. Сидоренко, Л. Шиянюк тощо. Учені трактують сутність кейс-методів як ситуаційних, пов'язаних насамперед із практичною діяльністю, яка чекає на здобувачів після закінчення ЗВО [7].

Метод ситуаційних завдань або вправ (кейс-метод) робить акцент на пізнавальну діяльність, є прагматично орієнтованим, забезпечує швидке вирішення фахових проблем, дозволяючи використовувати раніше набуті знання на практиці. Кейс-технології під час занять з іноземних мов створюють практичну формулу ситуації, активізують критичне мислення, мотивацію до навчання, індивідуальну активність, сприяють формуванню особистісних якостей, комунікативних та фахових компетентностей здобувачів вищої освіти. Кейсом є результат наукової й методичної діяльності викладача, іншими словами – це інтелектуальний продукт, що потребує ретельної попередньої підготовки. Як результат наукових джерел можна сформулювати структуру створення кейсу:

- усвідомлення освітніх цілей кейсу;
- формулювання мети та завдань;
- вигадування проблемної ситуації;
- обрання джерел інформації;
- окреслення ситуативної моделі;
- зміст кейсу;
- діагностика та адаптація ситуації до реальності;
- пошук інноваційних технічних засобів та систем обміну інформацією [4].

Для обґрунтування доцільності описаних вище методів й застосунків варто означити

кілька кейсів, які репрезентуватимуть їхнє прагматичне застосування:

1. Кейс-study. Запропонована ситуація: Оберіть англомовний виступ когось із українських політиків під час зустрічі із іноземними делегаціями та проаналізуйте його. Відредагуйте (за потреби). Окресліть, за якої ще комунікативної ситуації могло б відбутися таке спілкування? І в яких ситуаціях використання подібного стилю й засобів комунікації було б недоречним? Яких мовних норм не дотримався оратор? Що б ви змінили в мовленні оратора?

2. Кейс «Формула комунікативного успіху». Запропонована ситуація: Прочитайте вислів. «Кращою похвалою для оратора буде, якщо кожен, хто чує його мову, скаже собі: Але ж я сам так думав, він тільки висловив те, що я відчував». (Віолі де Дюк, французький архітектор). На які думки він вас наштовхує? Чи погоджуєтесь ви з таким твердженням? Аргументуйте свою думку. Створіть інфографіку-порадник «10 правил успішного спілкування».

3. Кейс «Знайди вихід». Додаткові матеріали: картки із картою міста (наприклад, Житомира). Запропонована ситуація: уявіть, що до вас підійшов іноземець і вам треба пояснити йому дорогу до означеного об'єкта. Якими фразами ви будете оперувати? Яку інформацію не варто зазначати, щоб не заплутати комуніканта? Яка лексика буде доречною, а яка ні? Які вербальні й невербальні засоби ви використаєте?

У такий спосіб кейс-методи можуть не лише спрямувати здобувачів до розвитку комунікативної компетентності в прагматичному аспекті та перевірити теоретичні знання, а й виявити сильні та слабкі сторони здобувачів у іноземній мові, тобто провести діагностику.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Отже, комунікативна компетентність постає як інтегроване, комплексне явище, що становить синтез знань, умінь та навичок здобувача, рівня загальної мовної й мовленнєвої культури, комунікації, формує комунікативний імідж майбутнього спеціаліста. Здатність до ефективного спілкування в сучасному суспільстві – нормативне, суспільне, поведінкове явище, особистісна характеристика майбутнього професіонала, що виявляє готовність студента до успішного розв'язання комунікативних професійних завдань. Найперше, на що варто звернути увагу – вибір застосунків для організації навчання: Moodle, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, Cisco WebEx, Padlet, Jamboard, Google Handouts, Trello, Flamingo Whiteboard, Linoit, Canva, Google Meet тощо. Наступним кроком є підбір методів та прийомів подання й формування інформації. Досить важливим та ефективним інструментом є формування й робота з кейс-ситуаціями, які дозволяють виявити наявні знання та зосередитися на подальших видах роботи. Детального дослідження й розгляду потребують проблеми розробки конкретних завдань, спрямованих на формування комунікативної компетентності в межах вивчення іноземних мов, а також можливостей створення інтегрованих курсів суспільно-гуманітарних й мовних дисциплін.

Список використаних джерел та літератури

1. Академічний тлумачний словник української мови. *Словник української мови*: в 11 томах. Т. 4. 1973. С. 250.
2. Білавич Г., Багрій М., Гречаник Н., Гнатишин С. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. *Компетентнісний підхід у вищій медичній освіті. Медична освіта*, 2022. 4. С. 77–81.
3. Борисенко В. Формування мовленнєвої професійної компетенції майбутніх фахівців економічного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2022.
4. Діденко Н. Сучасні підходи формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в процесі викладання української мови за професійним спрямуванням. *Інноваційна педагогіка*, 2022. Вип. 48. Т. 1. С. 76–80.
5. Компетентнісний підхід до навчання української мови в основній школі. *Київ НАПН України: Педагогічна думка*, 2019. 76 с.
6. Почтарьов С. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Економічний вісник університету*, 2022. № 52. С. 19–22.
7. Фандеева А. Формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів закладів вищої технічної освіти засобами інтерактивних технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні*

методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, 2020. Вип. 58. С. 67–77.

8. Фецишин О. Інноваційні підходи до вивчення іноземних мов. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*. Київ, 2017. Ч.1. С. 214–218.
9. Chrost M. *Kompetencje emocjonalne i społeczne młodzieży*, Wydawnictwo WAM, Kraków, 2012
10. Komorowska H., Krajka J. Cultural and Social Diversity in Language Teacher Education, 2022. 354 p.
11. Miodunka W. Podejście zorientowane na działanie w nauczaniu języków obcych: od (małych) zadań do (dużych) projektów. *Języki Obce w Szkole 2*, 2013. Pp. 80–85.
12. Puppel S. Human communication and communicative skills: a general philosophy and evolving practical guidelines. *New Pathways in Linguistics*. Olsztyn: UWM, 2011. Pp. 107–118
13. Seretny A. Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych. Kraków, 2011
14. Urbaniak A. Developing communicative competence in digital natives. *A weblog as a tool for teaching writing skills in tertiary education*, 2016

References (translated & transliterated)

1. Akademichnyi tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy [Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language] (1973). Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes. V.4. S.250 [In Ukrainian].
2. Bilavych, H., Bahrii, M., Hrechanyk, N., Hnatyshyn, S. (2022). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [The formation of communicative competence of students of higher education]. *Kompetentnisnyi pidkhyd u vyshchii medychnii osviti. Medychna osvita*. 4. S. 77–81. [In Ukrainian].
3. Borysenko, V. (2022). Formuvannia movlennievoi profesiinoi kompetentsii maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profilu [Formation of speech professional competence of future specialists in the economic profile]: *avto-ref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk*: 13.00.02. Kyiv. [In Ukrainian].
4. Didenko, N. (2022). Suchasni pidkhody formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity v protsesi vykladannia ukraïnskoi movy za profesiinym spriamuvanniam [Modern approaches to the formation of communicative competence of students of higher education in the process of teaching the Ukrainian language under professional guidance]. *Innovatsiina pedahohika*. 48 (1). S. 76–80. [In Ukrainian].
5. Kompetentnisnyi pidkhyd do navchannia ukraïnskoi movy v osnovnii shkoli [A competent approach to teaching the Ukrainian language in primary school] (2019). Kyiv, *NAPN Ukrainy: Pedahohichna dumka*, 76 s. [In Ukrainian].
6. Pochtarov S.O. Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh dystantsiinoho navchannia [Formation of communicative competence of students of higher education in the conditions of distance learning]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu [Economic Bulletin of the University]*. № 52. S. 19–22. [In Ukrainian].
7. Fandieieva, A. (2020). Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti u studentiv zakladiv vyshchoi tekhnichnoi osvity zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii [Formation of foreign language communicative competence among students of higher technical education institutions by means of interactive technologies]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy [Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in the Training of Specialists: Methodology, Theory, Experience, Problems]*. 58. S. 67–77. [In Ukrainian].
8. Fedyshyn, O. (2017). Innovatsiini pidkhody do vvychennia inozemnykh mov [Innovative approaches to learning foreign languages]. *Ukrainska mova v yurysprudentsii: stan, problemy, perspektyvy [Ukrainian Language in Jurisprudence: Status, Problems, Prospects]*. 1. S. 214–218. [In Ukrainian].
9. Chrost, M. (2012). *Kompetencje emocjonalne i społeczne młodzieży*, [Emotional and social competences of young people]. Kraków. [In Polish].
10. Komorowska, H., Krajka, J. (2022). Cultural and Social Diversity in Language Teacher Education. 354 [In English].
11. Miodunka, W. (2013). Podejście zorientowane na działanie w nauczaniu języków obcych: od (małych) zadań do (dużych) projektów [Action-oriented approach in language teaching: from (small) tasks to (large) projects]. *Języki Obce w Szkole [Foreign languages at school]*. 2. 80–85. [In Polish].
12. Puppel, S. (2011). Human communication and communicative skills: a general philosophy and evolving practical guidelines. *New Pathways in Linguistics*. Olsztyn. 107–118 [In English].

13. Seretny, A. (2011). Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych [Lexical competence of learners of Polish as a foreign language in the light of quantitative research]. Kraków [In Polish].
14. Urbaniak, A. (2016). Developing communicative competence in digital natives. A weblog as a tool for teaching writing skills in tertiary education. *Paradygmaty kształcenia studentów i wspierania rozwoju nauczycieli [Paradigms for student learning and teacher development support]*, Kraków [In English].

Статтю отримано 06.02.2023 року.

Прийнято до друку 02.03.2023 року.